

**1991-2000 YILLARI ARASINDA F.Ü. VETERİNER FAKÜLTESİ CERRAHİ
KLİNİĞİ'NE GETİRİLEN HAYVANLARDAKİ GÖZ HASTALIKLARI OLGULARI**

Enis KARABULUT, Sami ÜNSALDI

Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Elazığ-TÜRKİYE

Geliş Tarihi: 03.01.2001

Ocular Diseases Cases in the Animals Brought to the Surgery Clinic of Fırat University, Faculty of Veterinary Medicine in 1991-2000

SUMMARY

In this study, ocular diseases in the animals brought to the Surgery Clinic of Fırat University, Faculty of Veterinary Medicine in 1991-2000 were evaluated. Various ocular diseases were observed in total of 177 cases at the period of ten year. Variety ocular diseases were examined according to animals and cases per year.

Key Words: *Ocular,disease,animal.*

ÖZET

Bu çalışmada, 1991-2000 yılları arasında Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne getirilen hayvanlarda ki göz hastalıklarının bir değerlendirilmesi yapıldı. On yıllık sürede toplam 177 olguda göz hastalığı saptandı. Göz hastalıkları çeşitlerinin hayvanlara ve yıllara göre dağılımı incelendi.

Anahtar Kelimeler: *Göz, hastalık, hayvan.*

GİRİŞ

Ülkemizde evcil hayvanların göz hastalıkları ve bunların sağaltımları üzerine bir çok çalışma yapılmıştır(1,3,6,10,12,13,14,16,17).

Amaurosis'in nedenleri arasında travmalar kontüzyonlar, enfeksiyonlar, zehirlenmeler, tümörler ve Vit. A eksikliği olduğu, Vit A eksikliğine bağlı olarak gelişen amaurosis'te klinik belirtilerinin ortaya çıkması için kandaki Vit.A seviyesinin $12\mu\text{g}/100\text{ml}$ ve aşağı değerleri göstermesi gerektiği vurgulanmaktadır(10).

Ulkus kornea olgularının sağaltımında kullanılan proteolitik enzimlerden alfakimotripsin'nin nekrotik dokuların atılmasını sağladığı, epitelializasyon hızlandırarak iyileşme

süresini kısalttığı, antienflamatuar aktivitesiyle de diffuz bir keratitis şekillenmesinin önüne geçildiği bildirilmektedir (6).

Sığır enfeksiyöz keratokonjunktivitisinin tropikal ve sıcak bölgelerde sık gözlentiği, ülkemizde yaygın bir şekilde salgınlara neden olduğu ve sağaltımda subkonjunktival antibiyotik ve alfakimotripsin enzim uygulamalarından olumlu sonuçlar alındığı vurgulanmaktadır (14).

Keratitislerde adrenokortikotropik hormon derivelerinin antibiyotiklerle, kombine edilerek kullanılmasının uygun olacağı ve olguya göre bu kombinasyona A,D,B ve C vitaminlerinin de katılmasının iyileşme süresini kısalttığını

bildirilmektedir (3).

Göz tümörlerinin panophthalmia purulenta ile komplike olduğu durumlarda enfeksiyonun diğer göze yayılmasını önlemek ve tümöral kitlenin bölgeden uzaklaştırılması amacıyla gözün ekstripe edilmesi, nüks olayını geciktirmek ve hayvandan daha uzun verim almak için radyasyon sağaltımının da yapılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (13).

Bir köpekte penis kaidesinde bulunan transmissible venereal tümörün ekstirpasyonundan 2,5 ay sonra köpeğin gözünde transmissible venereal tümörün olduğu, bunun penisten daha önce uzaklaştırılan tümörün metastazı ya da bulaşma ile şeiklenmiş olabileceği bildirilmektedir (12).

1991-2000 yılları arasında F.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne getirilen göz hastalıkları hakkındaki bilgileri kapsayan bu makalenin, pratikte yararlı olacağı kanısına varılarak meslektaşlarımıza sunulması uygun görülmüştür.

MATERIAL VE METOT

Çalışma materyalini 1991-2000 yılları arasında F.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne getirilen ve protokol defterine kayıtlı 177 adet, göz hastlığı şikayeti olan çeşitli tür, ırk ve cinsiyettedeki hayvanlar oluşturdu. Hayvanların yıllara, hastalıklara göre dağılımları yapılarak, çeşitli göz hastlıklarının da yıllara göre sınıflandırılması yapıldı. Teşhis konulan olgular, olnaklar ölçüsünde sağlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1 incelendiğinde; göz hastlığı tanısı konulan hayvan sayısının en fazla 1996 yılında (% 21,46) olduğu dikkat çekmektedir. En az olgu sayısı ise 1991 ve 1994 yılında (% 3,95) olduğu anlaşılmaktadır. On yıllık süre içerisinde göz hastlığı tanısı konulan hayvan türleri sırasıyla köpek (% 24,29), buzağı (% 19,20), ergin sığır (% 14,12), genç sığır ve kedi (% 12,99), kanatlı (% 9,60), at (% 1,69), merkep ve tavşan (% 0,56) olduğu saptanmıştır. Kanatlılar arasında; Hint Horozu ve Muhabbet Kuşu yoğunluktadır.

Tablo 1. Hayvanların yıllara göre dağılımı.

Table 1. Distribution of animals by years.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	TOP.	%
At	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	3	1.69
Merkep	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0.56
Buzağı	2	2	5	3	8	3	2	4	1	4	34	19.20
Genç sığır	-	3	1	1	-	8	4	1	4	1	23	12.99
Ergin sığır	3	1	3	1	5	4	4	-	2	2	25	14.12
Koyun	-	3	-	1	-	-	2	1	-	-	7	3.95
Kuzu												
Köpek	1	3	1	1	6	8	9	5	8	1	43	24.29
Kedi	1	1	1	-	-	6	3	3	6	2	23	12.99
Kanatlı	-	2	-	-	1	7	1	3	1	2	17	9.60
Tavşan	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0.56
Toplam	7	15	11	7	20	38	27	17	22	13	177	
%	3.95	8.47	6.21	3.95	11.29	21.46	15.25	9.60	12.42	7.34		100

Tablo 2 incelendiğinde ise; buzağıların en fazla rastlanan göz hastlığı anomalileridir (18 olgu). Bu anomalilerin büyük yoğunluğunun kist dermoid (17 olgu) olduğu saptanmıştır (Şekil 1). Köpeklerde birinci sırayı konjunktivitler (kataral, purulent ve

folliküler) almaktadır (27 olgu). Aynı şekilde kedilerde de konjunktivitlerle daha çok karşılaşmaktadır (13 olgu). Yine genç sığırlarda da konjunktivitler dikkati çekmektedir. Amaurosis'in buzağılarda (5 olgu), keratitis'in ise ergin sığırlarda daha fazla olduğu (9 olgu) saptanmıştır.

Tablo 2. Göz hastalıklarının hayvanlara göre dağılımı.

Table 2. Distribution of ocular diseases by animals.

	At	Merkep	Buz.	Genç sığır	Er. sığır	Koy. Kuzu	Köp.	Kedi	Kanat	Tav.	TOP	%
Palpebra, konjunktiva ve kornea yaraları	1	-	1	-	4	2	-	-	4	-	12	6.77
Anomaliler (kist dermoid v.s.)	-	-	18	6	4	1	2	-	-	-	31	17.51
Entropion	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	1.69
Tümörler	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	4	2.25
Konjunktivitis 'ler	1	-	-	8	2	1	27	13	4	1	57	32.20
Kerato- konjunktivitis 'ler	-	-	-	1	2	1	1	-	1	-	6	3.38
Keratitis'ler	-	-	4	3	9	1	5	6	2	-	30	16.94
Hypopion	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	3	1.69
İris staphylomu	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	5	2.82
Katarakt	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-	5	2.82
Amaurosis	-	-	5	1	-	-	-	-	2	-	8	4.51
Diğerleri	-	-	2	-	2	-	3	4	2	-	13	7.34
TOPLAM	3	1	34	23	25	7	43	23	17	1	177	
%	1.69	0.56	19.20	12.99	14.12	3.95	24.29	12.99	9.60	0.56		100

Tablo-3 incelendiğinde; tanısı konulan göz hastalığının en çoğunun konjunktivitisler olduğu (% 32.20) anlaşılmış olup, daha sonra anomaliler (özellikle kist dermoid) (% 17.51) gelmektedir. Bunu da keratitis'ler (% 16.94) takip etmektedir. Palpebra,

konjunktiva ve kornea yaralarının ise % 6.77 olduğu dikkati çekmektedir.

Operasyon sonrası önerilere yeterince önem verilmemiş gözlenen kist dermoid olgularında keratitis gibi komplikasyonlar gelişmiştir.

Şekil 1. Bir buzağıda kist dermoid.

Figure 1. Cyst dermoid in a calf.

Şekil 2. Bir buzağıda parsiyel keratitis ve cornea ödemii.

Figure 2. Partial keratitis and cornea edema in a calf.

Tablo 3. Göz hastalıklarının yıllara göre dağılımı.**Table 3.** Distribution of oculer diseases by years.

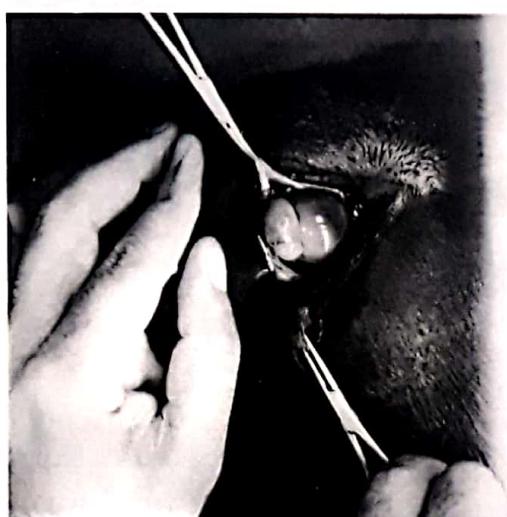
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	TOP.	%
Palpebra, konjunktiva ve kornea yaraları	2	4	1	-	2	1	2	-	-	-	12	6.77
Anomaliler(kist dermoid v.s.)	1	4	3	2	7	7	2	1	1	3	31	17.51
Entropion	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	3	1.69
Tümörler	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	4	2.25
Konjunktivitis'ler	2	3	1	2	6	16	10	3	13	1	57	32.20
Kerato- konjunktivitis'ler	-	-	-	1	-	3	1	1	-	-	6	3.38
Keratitis'ler	-	2	2	1	2	6	5	3	8	1	30	16.94
Hypopion	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	3	1.69
İris staphylomu	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2	5	2.82
Katarakt	1	-	-	-	-	1	-	2	-	1	5	2.82
Amaurosis	-	-	2	-	2	1	-	2	-	1	8	4.51
Digerleri	1	1	2	1	1	1	3	-	-	3	13	7.34
TOPLAM	7	15	11	7	20	38	27	17	22	13	177	
%	3.95	8.47	6.21	3.95	11.29	21.46	15.25	9.60	12.42	7.34		100

Şekil 3. Bir sığırda katarakt.**Figure 3.** Cataract in a cow.

Beş hayvanda iris staphylomuna rastlanılmıştır ve bu olguların sağaltımları prolabe olan irisin parsiyel olarak eksizyonu şeklinde yapılmıştır (**Şekil 4**).

Klasik sağaltı yöntemi uygulanan keratitis olgularından 7 adetinde sonuç alınamamıştır. Bir buzağıda katarakt ve parsiyel keratitis gelişmiştir (**Şekil 5**). Bir buzağıda ise parsiyel keratitile beraber kornea ödemi saptanmıştır (**Şekil 2**).

On iki yaşındaki bir atta sol gözde senil katarakt saptandı (**Şekil 6**). Hayvan sahibinin verdiği anamnezde kataraktın son iki ayda ortaya çıktığı anlaşıldı. Anemnez ve hayvanın yaşı göz önüne alınarak kataraktın senil olduğu kanısına varıldı. F.U.Vet.Fak. Cerrahi Kliniği'ne hibe edilen bu atta katarakt operasyonu yapıldı. Ancak olumlu sonuç alınamadı. Katarakt saptanan diğer hayvanlarda ise herhangi bir operatif işlem yapılmadı (**Şekil 3**).

Şekil 4. Genç sığırda iris stafyloому.**Figure 4.** Iris staphyloma in a young cow.

Şekil 5. Bir buzağıda katarakt ve parsiyel keratitis.
Figure 5. Cataract and partial keratitis in a calf.

Şekil 6. Bir atta senil katarakt.
Figure 6. Senile cataract in a horse.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Konjunktivitlere evcil hayvanlarda sıkılıkla rastlanmaktadır(1). Bu çalışmada da konjunktivitis olgularının en fazla olduğu (%32.20) saptandı. Özellikle konjunktivitis rahatsızlığı olan hayvanların başında köpekler gelmekte ve bunu kediler takip etmektedir.

Sekunder konjunktivitisin blefaritis, keratitis, glaucoma, iridocyclitis, dacryocystitis, katarakt gibi diğer göz hastalıklarıyla birlikte veya sistemik hastalıkların bir semptomu olarak görüldüğü vurgulanmaktadır(5).

Gözlemler sırasında sekunder konjunktivi-

vitislere özellikle keratitislerde rastlanıldı.

Conjunctivitis follicularis'in köpeklere özgü palpebra nictitans'ın konjunktivasında yer alan lenf foliküllerinin şişkinlikleriyle karakterize bir konjunktivitis olduğu, membrana nictitans'ın bulbar yüzeyinde parke taşı görünümüyle kendini belli ettiği bildirilmektedir (1,7).

Yapılan çalışmada literatür bilgilerde belirtilen semptomlara rastlanıldı.

Kist dermoid'in köpek, buzağı ve kuzularda oldukça sık gözlendiği bildirilmektedir(1).

Bu çalışmada; kist dermoid'e en fazla buzağılarda rastlanıldı (anomalili 18 buzağının 17 tanesi kist dermoid'li idi).

Kist dermoid'in konjunktiva bulbi ve kornea üzerinde doğmasal olarak gelişen ve üzerinde uzun killar bulunan bir deri parçası görünümünde, genellikle konjunktivadan başlayarak korneaya doğru yöneldiği belirtilmektedir(16,17).

Çalışmada kist dermoid'in özellikle konjunktivalarda bulunduğu ve korneaya doğru yöneldiği, bazen de tüm korneayı kapladığı gözlandı.

Keratitis ve üveyiste sekunder olarak kornea ödemi görülebilmektedir (5).

Gözlemler sırasında bir buzağıda (Şekil 2) parsiyel keratitis'le beraber kornea ödemi gözlenmesi bu görüşü doğrular niteliktedir.

Konjenital kataraktin ırk dispozisyonu ve genetik faktörlere bağlı olarak doğumdan önce ya da hemen sonra şekillendiği, özellikle at, köpek, sıçır ve tavşanlarda görüldüğü bildirilmektedir(17). Konjenital katarakt ise sıçırlarda özellikle Jersey, Hereford ve Holstayn ırkında yaygın olduğu vurgulanmaktadır(5).

Bu çalışmada; iki Holstayn buzağıda konjenital katarakt saptandı. Edinsel katarakta ise at, sıçır (Şekil 3 ve Şekil 6) ve kanaryada rastlandı.

Konjunktiva ve kornea üzerindeki tümörlere sıçrlarda yaygın olarak rastlanıldığı, en yaygın olanının ise Ocular Squamous Cell Carcinoma (OSCC) olduğu, ender olarak da koyun, keçi, domuz, at ve diğer hayvanlarda görüldüğü anlaşılmaktadır(2,5,8,9,11,15).

Cerrahi Kliniğine 1997 yılında getirilen bir koyunda rastlanılan tümöral olgu, patolojik olarak OSCC tanısıyla operasyona alındı ve bu olguda nüks gözlenmedi.

Katarakt cerrahisinde başarı; cerrahi teknik ve kabiliyete, hasta seçimine, pre ve postoperatif bakıma, hayvan sahibinin toleransına ve uygun şirurjikal ekipmanlara bağlıdır (4).

Bu çalışmada katarakt tanısı konulan olgulara müdahale edilmemesi, sağaltım girişiminde bulunulan bir olgudan ise sonuç alınamaması yeterli ekipman olmamasından kaynaklanmıştır.

Sonuç olarak; 1991-2000 yılları arasında cerrahi kliniğine getirilen göz hastalıklı olgu sayısının dikkati çeker düzeyde olmadığı

gözlenmiştir. Bununda nedeni yetiştircilerin bu konuya ilgili yeterince duyarlı olmamasıdır. Bu nedenle gerek veteriner hekimlerin gerekse de akademisyen klinikçilerin yetiştircilerle yakın diyalog içerisinde olarak bu soruna çözüm getirmeleri sağlanmalıdır. Diğer taraftan kliniklerin göz hastalıklarının tamı, diağnoz ve operatif girişimleri için yeterli alt yapıya kavuşturulmasının ne kadar yararlı olacağı, bu değerlendirmeyle bir kere daha ortaya konulmuştur.

KAYNAKLAR

- 1- Akın,F., Samsar,E. Göz Hastalıkları. Tamer Matbaacılık, Ankara, 47-64. 1999:
- 2- Anderson,D.E., Skinner,P.E.: Studies on Bovine Ocular Squamous Carcinoma (Cancer Eye). XI. Effects of Sunlight. *J.Anim.Sci.*1961 20, 474-477.
- 3- Anteplioğlu,H., Samsar,E. Evcil Hayvanlarımızın Nontraumatique ve Traumatique Keratitis'lerinin Surrenal Korteks Hormon Derivelerine Ait Kombinasyonlarla Tedavisi Üzerinde Araştırmalar. A.Ü. Vet. Fak. Derg.1964 11(1-2), 74-86.
- 4- Bojrab,M.J. Current Techniques in Small Animal Surgery. Third Edition, Lea & Febiger, Philadelphia, 98-104. 1990
- 5- Gellat,K.N. Veterinary Ophthalmology. Second Edition, Lea&Febiger, Philadelphia, 307-639. 1991
- 6- Gökçe,P. Karnivorlarda (Köpek ve Kedi) Ulkus Kornea Olgularının Sağaltımında Subkonjunktival Alfakimotripsin Enzimi Uygulamaları. 2. Ulusal Veteriner Cerrahi Kongresi, 1-2 Ekim Mersin/Alata, 83-88. 1990
- 7- Jackson,J.A., Corstvet,R.E. Reference to Lymphofollicular Hyperplasia and Its Cause. *Am. J. Vet. Res.* 1980. 41(11), 1814-1822.
- 8- Jones,T.C.,Hunt,R.D. Veterinary Pathology. Fifth Ed. Lea&Febiger, Philadelphia, 1722-1733. 1983
- 9- Jubb,K.V.F.,Kennedy,P.C., Palmer,N. Pathology of Domestic Animals. Third Ed. Vol:1 Academic Press,inc., California, 387-388. 1985
- 10- Koç,B., Alkan,Z. Amaurosis. *T.Vet.Hek.Dern.Derg.* 1984 54(1), 62-66.
- 11- Moulton,J.E. Tumors in Domestic Animals. Second Ed. University of California Press, London, 443-451. 1974
- 12- Salt,S.,Seyrek İntaş,D.,Mısırlıoğlu,D.,Özmen,Ö. Köpekte Gözde Rastlanan Transmissible Venereal Tümör (TVT) Olgusu. *Veteriner Cerrahi Dergisi.* 1996(2), 46-49.
- 13- Samsar,E.,Akın,F.: Polikliniğimize Getirilen Koyun ve İneklerde Görülen Göz Tümörlerinin Klinik Değerlendirilmesi. *F.Ü.Vet.Fak.Derg.* 1976 3(2-3),62-68.
- 14- Samsar,E.,Akın,F.,Gökçe,P.,Bilir,B. Sığır Enfeksiyöz Keratokonjunktivitislerinde Subkonjunktival Antibiyotik ve Alfakimotripsin Enzim Uygulamaları. 4. Ulusal Veteriner Cerrahi Kongresi, 16-18 Haziran, Ürgüp, 1994
- 15- Slatter,D. Fundamentals of Veterinary Ophthalmology. Second Ed. Saunders Company. W.B, 221-224. 1990
- 16- Yücel,R. İki Buzağıda Doğmasal Olarak Karşılaşılan Dermoid Olayı. *A.Ü. Elazığ Vet. Fak.Derg.* 19741(1), 46-50.
- 17- Yücel,R. *Veteriner Özel Cerrahi. Pethask Veteriner Hekimliği Yayınları, Gebze / Kocaeli, 117-133. 1992*